

Provincie Noord-Holland  
t.a.v. [REDACTED]

Datum 26-07-2022  
Behandeld door [REDACTED]  
Telefoonnummer [REDACTED]  
Ons kenmerk -  
Uw kenmerk -  
Natuurgebied -  
Onderwerp Regionale Veenweidestrategie 1.0

Geachte [REDACTED], beste [REDACTED].

Hartelijk dank voor de uitnodiging om te reageren op het concept van de Regionale Veenweidestrategie 1.0. Landschap Noord-Holland, Staatsbosbeheer, de Natuur- en Milieufederatie Noord-Holland en Natuurmonumenten maken graag gebruik van deze mogelijkheid.

In de veenweidestrategie omschrijft de provincie haar doelstelling voor de komende jaren in het veenweidegebied. In het voorwoord is deze doelstelling als volgt samengevat:

*We kiezen nu voor onderzoek en experimenten. Dat leidt tot nieuwe inzichten. Deze Regionale Veenweide Strategie 1.0 is op hoofdlijnen. Vooral het 'weten' staat centraal.*

Onze organisaties vinden dit jammer. In andere provincies is ervoor gekozen om duidelijke doelstellingen voor het gehele veengebied te bepalen. Naar onze mening zijn er geen zwaarwegende redenen om in bijvoorbeeld Utrecht wel een duidelijke en concrete koers vast te stellen, en in Noord-Holland niet.

Wij willen dan ook voorstellen om goed naar de veenweidestrategieën van de andere provincies te kijken, waarbij we vooral aandacht vragen voor de volgende onderwerpen:

**1) Voeg kaarten toe met dikte van het veen, type veen, de huidige bodemdaling, en de verwachte bodemdaling.**

In de strategie van Noord-Holland zijn kaarten opgenomen over de drooglegging, en van veenbodemttypen zoals "waardveengronden" of "koopveengronden op zand". In de discussie over de toekomst van het veenweidegebied is vooral de dikte van het veen, en de aanwezigheid van een kleipakket van belang. Daarnaast is in verschillende provincies een berekening uitgevoerd van de huidige en verwachte bodemdaling bij ongewijzigd beleid.

Onze organisaties willen voorstellen om in de veenweidestrategie van Noord-Holland ook kaarten op te nemen over:

- a) huidige bodemdaling
- b) verwachte bodemdaling
- c) dikte van het veenpakket
- d) type veen
- e) huidige grondwaterpeil

De waterschappen beschikken waarschijnlijk over gegevens over de huidige, en de verwachte bodemdaling. Indien dit niet het geval is, dan willen we voorstellen om dit op korte termijn te laten berekenen.

Voor de indeling van veen (punt d) willen we voorstellen om de typologie te volgen zoals gehanteerd in Utrecht en Friesland: dun veen, klei op veen, kleilig veen, dik veen, moerige gronden. Als vervolgstap kunnen dan per type verschillende doelen worden vastgesteld.

## **2) Neem het hele veengebied mee**

In andere provincies wordt geen onderscheid gemaakt tussen natuurgebieden en landbouwgebieden: het hele veengebied doet mee. Er is vanuit het klimaatakkoord een aparte reductie afgesproken voor de uitstoot in de landbouwpercelen. Een regionale veenweidestrategie is echter niet voor niets een *regionale veenweidestrategie*: een strategie op regionaal niveau over de toekomst van de veenweiden.

Juist in Noord-Holland bestaan veel natuurgebieden uit veenweiden. In tegenstelling tot bijvoorbeeld Zuid-Holland is er bovendien sprake van een sterke verweving van natuur en landbouw, en niet van (hydrologische) scheiding. Een strategie voor de veenweiden dient dan ook minimaal op polderniveau te worden bepaald. Maatregelen op landbouwgronden hebben immers invloed op de natuurgebieden, en andersom.

Wij vragen u dan ook om de strategie van toepassing te laten zijn op het gehele veenweidegebied in onze provincie, inclusief de graslanden zoals in beheer bij natuurorganisaties. Nu zijn nog wel de niet gerealiseerde NNN-gronden meegenomen uit natuurgebieden. De gebiedsprocessen voor NNN-realiseren en stikstofopgaven kunnen ook ingezet worden voor de RVS doelen.

## **3) Benoem een duidelijke ambitie**

In de Noord-Hollandse strategie is geen duidelijke ambitie opgenomen. Het bestaat vooral uit een overzicht van de bestaande initiatieven. Een strategie heeft echter een duidelijk “vertrekpunt”. Wij willen voorstellen om de ambitie van Utrecht als basis te gebruiken:

*We zetten met afremmen van bodemdaling en daarmee reductie van CO2-emissies uit veenbodems, samen met onze partners, de komende jaren een flinke beweging in gang naar een duurzaam toekomstperspectief voor de landbouw, geborgd in het landschap en met ruimte voor natuur, energietransitie, vermindering van de stikstofuitstoot en andere meekoppelkansen.*

#### **4) Benoem deelgebieden, en wijs prioritaire gebieden aan**

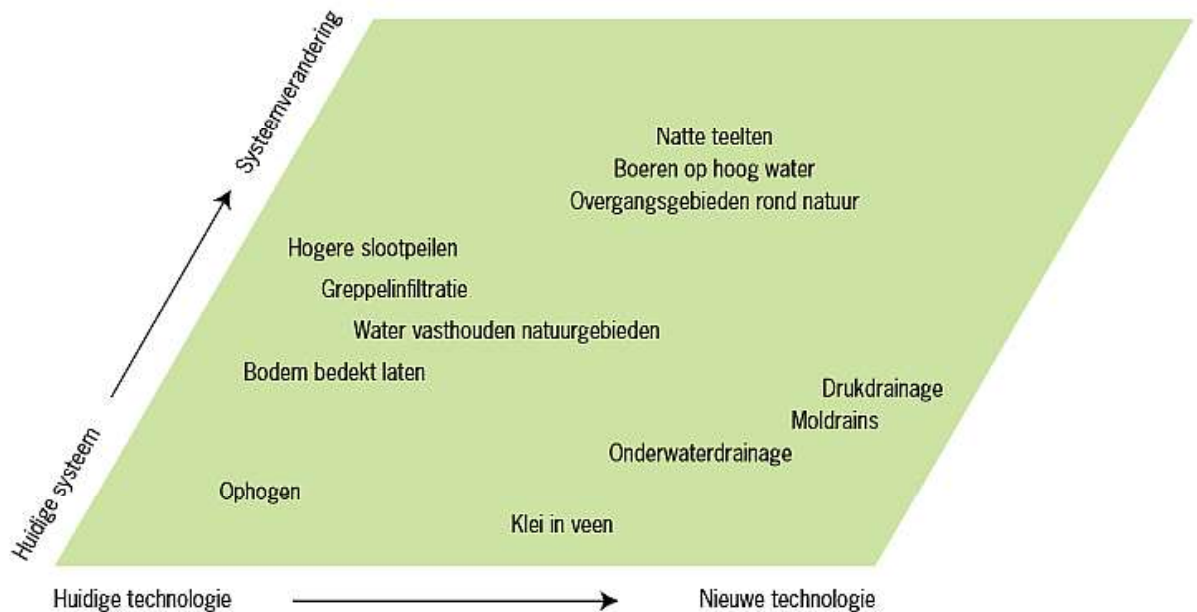
In de Noord-Hollandse veenweidestrategie is onze provincie onderverdeeld in twee deelgebieden: Laag-Holland en het Groene Hart. In de andere provincies wordt gewerkt met een kleiner schaalniveau. Voordeel van deze aanpak is de mogelijkheid om gemeenten bij de uitwerking van de maatregelen te betrekken, en het leveren van maatwerk. In bijvoorbeeld Utrecht is gekozen voor zes deelgebieden.

Wij willen voorstellen om de veengebieden in onze provincie op een logische manier nader te verdelen. Waarschijnlijk kom je dan uit op ongeveer 10 deelgebieden (bv Zeevang, Waterland Oost, Veenpolder en Zuiderpolder bij Assendelft). Vervolgens kunnen de gebieden met de grootste opgave (in navolging van de andere provincies) als prioritair gebied, of “ontwikkelgebied”, worden aangewezen. In deze gebieden wordt het beschikbare budget met voorrang ingezet.

#### **5) Maak een inventarisatie van de mogelijke maatregelen**

In de veenweidestrategie van Utrecht is een overzicht gemaakt van de diverse maatregelen welke mogelijk zijn om bodemdaling en veenoxidatie te voorkomen. Deze maatregelenlijst is overgenomen in de strategie van Zuid-Holland.

Volgens onze organisaties geeft onderstaande figuur een goed inzicht in de verschillende maatregelen, en “systeemsprongen”. Wij willen u dan ook vragen om deze figuur, en de onderliggende teksten, als basis te gebruiken voor de analyse waaruit de doelstellingen volgen.



**Figuur 4.1** Mate van systeemverandering en innovatie van mogelijke maatregelen

## 6) Benoem de vier sturingsmogelijkheden

Op basis van de bovenstaande figuur is het mogelijk om vier sturingsmogelijkheden te onderscheiden:

- Het verhogen van de grondwaterstand in het perceel (gesuggereerd wordt dat vernatting meer dan 20 cm -mv altijd leidt tot meer uitstoot van methaan. Dit ligt genuanceerd: op de korte termijn is er een toename van methaan, op langere termijn is er wel een afname van broeikasemissies);
- Het aanpassen van de bodemsamenstelling;
- Transitie naar landbouwkundig gebruik met hoge grondwaterstand;
- Water vasthouden in robuuste natuurgebieden op veenbodem (optimalisatie bestaande natuurtypen of transitie natuurtypen).

Alle mogelijkheden zijn in de strategie van Utrecht verder uitgewerkt, waarbij bijvoorbeeld het laatste punt bestaat uit twee stuurknoppen:

- Vernatten van natuurgebieden om de bodemdaling te remmen of zelfs om te zetten in veenmosrietland. Voor Noord-Holland stellen wij voor om in te zetten op groeiend veen (veenmosrietland is slechts één van de mogelijkheden). Wij achten het van belang om groeiend veen op te nemen als ontwikkelrichting in de regionale veenweidestrategie omdat het een groot potentieel heeft (zie ook Amsterdam Wetlands)
- Overgangsgebieden rondom natuurgebieden creëren (zone met hogere grondwaterstanden in combinatie met bijvoorbeeld natuur inclusieve landbouw of recreatiegebied).

In de Noord-Hollandse strategie zijn de volgende maatregelen opgenomen: ophogen van grondwaterpeil, drukdrainage en greppelinfiltratie, klei in veen aanbrengen, verbrakking, regeneratieve landbouw, natte teelten. Deze lijst komt deels overeen, maar is in vergelijking met andere provincies beperkt. Wij missen in ieder geval 'groeierend veen' in natuurgebieden.

Wij willen u vragen om het hoofdstuk over maatregelen te herschrijven/ opnieuw te ordenen aan de hand van deze sturingsmogelijkheden. Op deze manier is het mogelijk om ook de bijdrage van de natuurgebieden te beschrijven, en is vergelijking met andere provincies mogelijk.

## **7) Benoem duidelijke doelstellingen**

Zoals al aangegeven, heeft Noord-Holland ervoor gekozen om nu geen concrete maatregelen, of meetbare doelen, te benoemen. In andere provincies heeft men de conclusie getrokken dat duidelijke doelen nodig zijn om aan de opgave uit het klimaatakkoord te voldoen.

Volgens onze organisaties heeft iedereen, dus ook de landbouwbedrijven, baat bij een duidelijke koers. In Friesland is de volgende afspraak gemaakt:

*De effectiviteit van het verhogen van het grondwaterpeil hangt samen met het bodemtype. Daarom benoemen we in dit programma een streefpeil voor de grondwaterstand van gemiddeld 40 centimeter onder het maaiveld voor de gebieden met een veenpakket van meer dan 80 centimeter dik en een kleidek dunner dan 40 centimeter.*

In Utrecht heeft men het als volgt uitgewerkt:

*In een groot deel van het Utrechtse veenweidengebied (ca 90%) hebben wij een duurzame (melk)veehouderij voor ogen die ook het landschap beheert, bijdraagt aan de leefbaarheid en aan de slag gaat met maatschappelijke opgaven. Agrariërs passen (een mix van) maatregelen zoals actieve en passieve waterinfiltratietechnieken toe en het waterschap richt zich – waar mogelijk – op een drooglegging van circa 40 cm. Niet overal zullen mogelijkheden tot 40 cm drooglegging zijn, hier streven we in ieder geval naar een peilindexatie van 75%*

*In een klein deel van het veenweidengebied (ca 10%) gaan we op 'slimme plekken' uit van een transitie in grondgebruik: daar waar de meeste effecten zijn te halen (sterk dalende en/of natte gebieden) en daar waar combinaties zijn te maken met bijv. de aanpak van stikstof bij de N2000 gebieden en/of de ontwikkeling van weidevogelgebieden. De betrokken agrariërs en beheerders gaan hier vooral aan de slag met maatschappelijke opgaven. In dit soort gebieden kan de bodemdaling grotendeels worden geremd met initiatieven zoals Boeren op Hoog Water, natte teelten en hogere grondwaterstanden.*

*We doen het samen als overheden (de werkwijze van één overheid), vertegenwoordigers van de natuur- en landbouworganisaties en – in de gebiedsprocessen – individuele agrarische ondernemers. Het gebied staat centraal met focus op opgaven en toekomstperspectief.*

In beide gevallen streeft men naar een waterpeil van gemiddeld 40 centimeter onder het maaiveld. En in Utrecht is een duidelijke ruimtelijke keuze opgenomen.

In de Noord-Hollandse strategie wordt verwezen naar het relatief extensieve karakter van de veeteelt in deze provincie. Uit de tekst blijkt echter dat 40% van de gebieden een drooglegging heeft van minder dan 40 cm beneden maaiveld, en het resterende deel (60%) kent diepere droogleggingen. Het gemiddelde in Noord-Holland is dan ook meer dan 40 centimeter. Wij suggereren hiervoor het werk “Waterhuishoudkundige blik op veenweiden Laag Holland” (HHNK) te raadplegen.

Ook stellen wij voor om de duidelijke ruimtelijke koers van Utrecht over te nemen: 90% een drooglegging van 40 centimeter, 10% een transitie van het landgebruik. Het instellen van een drooglegging van 40 centimeter onder het maaiveld is bovendien zeer goed voor de weidevogels, en draagt dan ook bij aan de provinciale doelstelling om de gehele Noord-Hollandse landbouw natuurinclusief te maken. Daarbij zou een ambitie moeten worden bepaald voor het grondwaterpeil in de percelen (mogelijk middels greppels) omdat dit ook in het midden van de percelen effect heeft.

### **8) Spreek je uit over de manier van samenwerken: betrek gemeenten en waterschappen bij het werk**

In de veenweidestrategie van Noord-Holland is weinig aandacht voor de manier waarop de strategie moet worden uitgevoerd. Er is voor gekozen voor een alleenstaand document, welke niet wordt vastgesteld door de drie waterschappen in onze provincie. In Utrecht is de strategie een gezamenlijk document van provincie en waterschappen, en in Friesland zelfs van drie overheden (inclusief gemeenten). In Utrecht is voor de volgende werkwijze gekozen:

- Vanuit losse projecten naar een structurele aanpak in de zes deelgebieden.
- Het gehele Utrechtse veenweidegebied doet mee, en we werken samen met agrarische ondernemers, landbouw- en natuurorganisaties.
- Grondaankoop is een belangrijk instrument, net als kavelruil en afwaarderen.

Voor de uitvoering is er een structuur met een bestuurlijke stuurgroep, ambtelijke stuurgroep, projectgroepen per deelgebied, ambtelijk kernteam van medewerkers van provincie en waterschap, en een maatschappelijk overleg.

In Friesland is er sprake van een gezamenlijke visie van de provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân en de veenweidegemeenten. Voor de uitvoering is een programmaorganisatie opgezet waarin provinciale, waterschaps- en gemeentelijke medewerkers samenwerken en ook de landbouw-, en natuurorganisaties zijn vertegenwoordigd. Er is sprake van een samenwerkingsovereenkomst, met afspraken over governance en financiering.

In Zuid-Holland heeft men gekozen voor een Bestuurlijk kernteam, provinciale regiegroep, en een Breed maatschappelijk overleg. Dit overleg bestaat uit een brede groep van gemeenten en waterschappen, banken, zuivelcoöperaties en andere partijen. In de prioritaire gebieden zijn regiegroepen gevormd. De samenstelling van de regiegroepen wisselt per deelgebied. De regiegroep bestaat tenminste uit de drie overheden en agrariërs.

In alle provincies is er sprake van een intensieve ambtelijke samenwerking tussen in ieder geval provincie en waterschap, en meestal ook de gemeenten. In de deelgebieden werkt men samen in projectgroepen, en de diverse organisaties zijn structureel verbonden via een maatschappelijk overleg.

Onze organisaties willen u vragen om in ieder geval een zeer intensieve samenwerking met

de drie waterschappen aan te gaan. De eindversie van de veenweidestrategie dient dan ook samen met de waterschappen te worden geschreven. Op gebiedsniveau is de betrokkenheid van de gemeenten van belang. Als natuurorganisaties willen we graag deelnemen aan de gebiedsprocessen, en deelnemen aan een maatschappelijk overleg. Een samenwerkingsovereenkomst kan hiervoor de basis vormen.

Naast bovenstaande suggesties willen we graag nog de volgende opmerkingen maken:

#### **A) Aanleg van een freatisch grondwatermeetnet**

Elders investeert men in een freatisch grondwatermeetnet, om de effectiviteit van de maatregelen te kunnen meten. Ook in onze provincie is dit gewenst.

#### **B) Maak de rekenregels duidelijk:**

In andere provincies werkt men met de volgende rekenregels:

*Bij de toepassing van deze maatregelen wordt uitgegaan van de volgende reductie:*

- *Alle peilopzet/ wis/ greppel met behoud van huidig grondgebruik op 50% reductie.*
- *Hogere peilopzet/ wis/ greppel i.c.m. aanpassingen binnen huidige grondgebruik op 75%.*
- *Nog hogere peilopzet/ wis/ greppel i.c.m. wijziging grondgebruik naar plasdras/ veenmos 100%.*

*In het PBL "Achtergronddocument effecten ontwerp Klimaatakkoord: landbouw en landgebruik, 2019" wordt uitgegaan van:*

- *Onderwaterdrainage levert 45% reductie.*
- *Drukdrainage levert 67% reductie.*
- *Zomer peilopzet naar niveau weidevogelgebied levert 75%.*

Uit deze rekenregels concluderen we dat een hogere peilopzet in combinatie met greppelinfiltratie een hele effectieve methode is. Deze methode heeft bovendien positieve effecten voor de weidevogels, en is hierdoor een integrale oplossing.

Indien deze maatregel inderdaad minimaal even effectief is als onderwaterdrainage, stellen we voor om het budget vooral in te zetten voor deze integrale oplossing (dus peilverhoging en greppelinfiltratie).

#### **C) Is de veenweidestrategie integraal of sectoraal?**

In de veenweidestrategie wordt enerzijds aangegeven dat er "integraal en gebiedsgericht" wordt gewerkt. Anderzijds is de strategie beperkt tot het tegengaan van de uitstoot van broeikasgassen. Andere opgaven als de KRW, de zoetwatervoorziening, de stikstof- en biodiversiteitsproblematiek zijn officieel geen onderdeel van dit document. Indien er sprake is van een sectorale aanpak, zijn we benieuwd hoe de andere opgaven worden aangepakt.

#### **D) Halen doelstelling is wel mogelijk door inzet van andere sturingsmogelijkheden**

In het document is de volgende tekst opgenomen: "De berekening van de CO<sub>2</sub>-emissiereductie van de mogelijke maatregelen laten zien dat Noord-Holland altijd een hogere uitstoot heeft dan de maximale toegestane uitstoot van 0,03 Mton per jaar."

Er is echter voor gekozen om als mogelijke maatregelen alleen het aanleggen van onderwaterdrainage of drukdrainage te verkennen, en geen omzetting naar natte teelten of



natte natuur. In Utrecht wordt hier wel voor gekozen. Het is dus wel mogelijk om het doel te halen, maar hiervoor is een systeemverandering noodzakelijk.

### **E) De problematiek vraagt om actie**

In het document is de volgende tekst opgenomen “Op dit moment richten wij ons op no-regret-maatregelen en op projecten waar energie zit.” Maar in hetzelfde document staat ook: “Zowel de klimaat- als de bodemdalingsproblematiek zijn reëel, urgent en vragen actie.” We zijn erg benieuwd waarom de noodzaak wel erkend wordt, maar er in tegenstelling tot andere provincies weinig actie wordt ondernomen. Om een politieke afweging door Provinciale Staten mogelijk te kunnen maken, willen wij u vragen om uit te leggen waarom er voor deze koers is gekozen.

### **F) Waterinfiltratietechnieken zijn geen no-regret maatregelen, greppels wel**

Het is twijfelachtig of het toepassen van actieve en passieve waterinfiltratietechnieken (verder op in het document ‘drukdrainage en onderwaterdrainage (DD en OWD)’ genoemd) een “no-regret”-maatregel is. Er wordt nog veel onderzoek naar verricht. Er zitten nogal wat voorwaarden aan deze maatregel die bepalen of het positief of negatief uitpakt. Dat is afhankelijk van type veenbodem, de kwaliteit van het aanvoerwater, de praktische uitvoering, kwel dan wel infiltratie. Feit is dat DD en OWD voor een grotere afvoer en aanvoer zal zorgen. De waterhuishouding wordt er dus niet robuuster op, maar kwetsbaarder. Bovendien is de maatregel duur.

Het aanleggen van watervoerende greppels heeft meer het karakter van een no-regret-maatregel. Greppels dragen o.a., bij aan het vergroten van de bergingscapaciteit van het oppervlaktewatersysteem, zijn goedkoper, en makkelijker te verwijderen. Nu OWD of DD aanleggen in gebieden waar binnen afzienbare tijd een transitie gaat plaatsvinden is hoe dan ook geen no-regret-maatregel. Wij willen daarom voorstellen om transitiegebieden aan te wijzen, waar geen onderwater- en drukdrainage wordt toegepast.

### **G) Valuta voor Veen is een geschikte financieringsbron**

“Valuta voor Veen” is een aantoonbaar succesvolle methode om bodemdaling tegen te gaan, en uitstoot van broeikasgassen te voorkomen. Valuta voor Veen heeft als doel om extra verdienmodellen te ontwikkelen voor de agrariërs in de veenweiden die de uitstoot van broeikasgassen vanuit hun land willen verminderen. Met Valuta voor Veen willen we nieuwe potentiële projecten identificeren en deze gereed maken voor uitvoering. Hier liggen kansen die nu verzilverd kunnen worden. De provincie investeert nu 350.000 (en meer) in workshops voor boeren over bodemdaling. Het zou goed zijn om parallel te investeren in uitvoering van Valuta voor Veen om ook duidelijk te maken dat er verdienmodellen mogelijk zijn voor het verminderen van CO2 uitstoot en hiervoor in de Veenweidestrategie ook budget op te nemen. We willen u vragen om deze financieringsbron aan de lijst met maatregelen toe te voegen.

### **Samengevat:**

Onderwater- en drukdrainage zijn geen no-regret maatregel. Geschiktere maatregelen als greppels of omzetten naar natte teelten of natte natuur zijn niet of amper uitgewerkt, terwijl deze wel voor een groter doelbereik zorgen.

Voor de benodigde transitie is een integrale gebiedsgerichte aanpak nodig. Daarbij zou de



provincie zich niet moeten beperken tot bodemdaling en broeikasgasuitstoot. We pleiten voor een integrale aanpak voor natuur- en landbouwgebieden (incl. overgangszones). Als terreinbeheerders zien we kansen in het aanpassen van molens waardoor zij water kunnen aanvoeren, en onderbemalingen (gedeeltelijk) opheffen. Er dienen hiertoe regelingen te worden ontworpen waar ook onze pachters gebruik van kunnen maken.

Met vriendelijke groet, **mede namens Landschap Noord-Holland, Natuur- en Milieufederatie Noord-Holland en Staatsbosbeheer,**

[Redacted signature block]

Medewerker public affairs Noord-Holland  
Vereniging Natuurmonumenten